

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

СТАНОВИЩЕ

От Доц. д-р Костадин Кирилов Нушев

(Богословски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“)

за дисертационен труд на тема:

„ХРИСТИЯНСКАТА ЛЮБОВ КЪМ БЛИЖНИТЕ В СЪВРЕМЕННИЯ СЕКУЛАРЕН КОНТЕКСТ: ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА“

за придобиване на образователна и научна степен “доктор” по Професионално направление 2.4. Религия и теология, научна специалност „Нравствено богословие“

Автор на дисертационния труд: Ваня Величкова Карчина

Научен ръководител: Доц. д-р Костадин Нушев

Представеният за публична защита дисертационен труд на *Ваня Карчина* обхваща обем от 356 стандартни машинописни страници, разпределени в предговор, увод, три обособени глави, заключение, библиография и три приложения, които имат непосредствено отношение към темата във връзка с основните проблеми на представеното дисертационно изследване. Научните изследвания по темата на дисертацията са проведени в рамките на докторска програма по „Нравствено богословие“ при Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през периода между 2018 – 2021 година под научното ръководство на доц. д-р Костадин Нушев.

1. Общо описание на дисертационния труд и данни за докторантурата

Дисертационният труд на Ваня Карчина е посветен на една от основните теми от областта на Православната християнска етика, свързана с аретологията, аксиологията и феноменологията на християнската любов към ближните, и на актуалния научен проблем за проявите, проблемите и предизвикателствата на християнското човеколюбие в съвременния секуларен контекст на днешното българско общество. Предметът и обектът на изследването имат непосредствено богословско-систематично и приложно-етическо значение, както за Християнската етика и съвременната богословска наука, така и за християнското нравствено възпитание в семейството и училището, а и за църковното социално служение в съвременния секуларен културен контекст на българското общество. По време на своята редовна докторантура Ваня Карчина е апробирала основните изследователски тези чрез серия научни публикации по темата на дисертацията и участия в редица научни форуми, научни проекти, конференции и семинари, чрез преподавателска работа със студенти от бакалавърска степен и магистърска програма.

При очертаване на *предмета* и *обекта* на изследване, и проучване на проблемите и предизвикателствата пред християнската любов към ближните в съвременния секуларен контекст на трансформиращото се българско общество, изследователският интерес е конкретизиран в хронологичните рамки на последните три десетилетия, които обхващат времето на общественост-

политически и социо-културни промени от 1990 до 2020 година и се фокусира върху духовни и религиозно-нравствени проблеми на секуларизацията, рефлектиращи върху семейството, училището и църковното служение в съвременното общество. В структурно и композиционно отношение дисертацията е изградена от увод, три основни глави, в които в логически и систематичен план е разгледана основната проблематика на изследването за християнската любов и секуларизацията, заключение с основни изводи и резултати и три приложения, които имат отношение и непосредствено кореспондират с всеки от основните аспекти, разгледани в отделните глави. Това разпределение на съдържанието съответства на избрания концептуален модел за проучване на проблематиката на дисертационния труд, на научния и методологичен подход за богословско-етическо и емпирично изследване на основните компоненти и проблемни аспекти на темата и се обуславя от предмета на изследването.

В *увода* на дисертационното изследване (с.с.10-34) са очертани предмета и обекта на изследването, целите и задачите, методологията и актуалността на изследвания проблем, както и хронологичните рамки и основните изходни тези и социо-културни предпоставки. Посочена е научната библиография и историография на досегашните изследвания по темата на дисертационния труд в българската богословска наука и съвременната православна църковна книжнина. При изследване на поставения проблем в рамките на избрания богословско-етически и методологичен подход, както и при изграждане на своята аргументация и обосновка на основните тези по темата на дисертационния труд, докторантката е проучила множество първични и светоотечески извори, релевантни по отношение на основната проблематика, проследила е развитието и систематичното проучване на темата в българската богословска наука и академичната традиция на Християнската етика и е консултирала и цитирала критично сериозна по обем специализирана научна-богословска литература от съвременни православни духовници и богослови от страната и чужбина. В *първата глава* от изложението (с.с.35-115) са представени основните библейски и богословски, аретологични и аксиологични основания, ръководни принципи и ценности на Православната християнска етика и светоотеческата богословска мисъл във връзка с темата за християнската любов към ближните и нейните основни и характерни прояви в живота на християните. *Втората глава* от дисертационния труд (с.с.116-215) разглежда проблематиката за християнската любов в една сравнителна перспектива, и посредством критичен анализ, в контекста на някои от по-характерните тенденции на секуларизация и дехристиянизация, ценностна трансформация и алиенация в семейството и училището, църковната социална мисия и светския хуманизъм в съвременното българско общество. В *третата глава* от дисертационното изследване (с.с.216-299) се съдържа систематично проучване и критичен анализ на множество съвременни проблеми и предизвикателства пред проявите на християнската любов към ближните и се представят секуларните алтернативи и ценностни ориентации в днешното българско общество. Чрез множество социологически изследвания и статистически данни, както и научно-критични изследвания на български и чуждестранни учени, които са свързани с темата, предмета и обекта на дисертацията, се аргументират и илюстрират основните тези на дисертационния труд.

Представени са аналитично и критично някои обществени тенденции на секуларизация, културни нагласи, свързани с тоталитарния комунистически режим, прояви и отношения, които илюстрират по-характерните проблемни ситуации и предизвикателства пред любовта към ближния в съвременното българско общество, семейството, училището и социалната сфера. Разгледани са практически проблеми на християнската милосърдна дейност и солидарност в семейство, духовната просвета и нравствено възпитание в училище, социалната и благотворителна дейност на Църквата и други въпроси, които имат отношение към темата на дисертационния труд.

2. Научни изводи и приносни моменти на дисертационни труд

Като цяло дисертационното изследване се движи в рамките на научния и изследователски подход на Християнската етика и богословския систематичен анализ на основната проблематика за християнската любов към ближния в съвременния секуларен контекст. Изследването е издържано в рамките на богословския методологичен подход и академичния стил като се придържа към научните стандарти за съвременен критичен и емпиричен изследване и интерпретиране на социологически и статистически данни, които имат отношение към религиозната и религиозно-нравствено проблематика. Извършено е систематично и критично проучване на основна християнска богословска литература, както и на допълнителна научна и критична литература по специализирани въпроси и аспекти от дисертационния труд, заедно с представяне на важни статистически данни и социологически проучвания, свързани с темата. В своето изследване докторантката е подхождала самостоятелно към основната проблематика на дисертационния труд като се позовава на академичната традиция на Християнската етика у нас (проф. Г.Пашев, проф. Иван Панчовски, проф. Д.Киров, доц. К.Нушев, проф. К.Тонева) и демонстрира умение за научна обработка на разнообразни емпирични данни и резултати от наблюдения и социологически проучвания, свързани с темата на научното изследване. Демонстрира добросъвестно, последователно, компетентно и критично отношение към изследваните проблеми, познава по-важните научни изследвания и съществуващи научни концепции по темата и изследваните проблеми в българската богословска наука и трудовете на съвременни православни богослови.

Систематичният богословски поглед към проблемното поле и обекта на изследването, от гледна точка на православната християнска етика, определя и възприетия от докторантката концептуален модел за проучване на основните теоретични и приложни аспекти на темата, който предполага едновременно богословско-систематически, християнски етически и приложно-практически характер на дисертационното изследване. Научният характер и обем на използваната първична и изворова литература, научно-критичната литература, официални църковни документи и статистически източници и данни, съответства на спецификата на изследваната актуална проблематика, кореспондира непосредствено с предмета и обекта на проучване в дисертационния труд и свидетелства за библиографска осведоменост, критичност и добра подготовка на дисертантката за самостоятелно и научно изследване по темата на дисертационния труд. Представените приложения имат авторски характер, съществено значение и принос към аргументиране на тезите на дисертационния труд. Налице са достатъчен брой (5 бр.) научни публикации във връзка с темата на дисертацията, които свидетелстват за конкретни резултати и постигнати успехи от страна на дисертантката в хода на разработване на темата и при апробиране на основните тези. Авторефератът на дисертационния труд отразява коректно основните тези, представя подробно съдържанието и структурата на изследването като посочва и основните приноси на дисертацията. Дисертационното изследване като цяло съответства на формулираната тема и изследователски проблем, изпълнило е успешно поставените научно-изследователски цели и задачи, а основните изводи и резултати подкрепят и аргументират тезите на автора.

Въз основа на посочените достойнства и конкретни резултати от изследването оценявам положително представения дисертационен труд като отговарящ напълно на изискванията на ЗРАС за успешно разработена докторска дисертация и убедено препоръчвам на научното жури да присъди на Ваня Карчина образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Нравствено богословие“ по Професионално направление 2.4. Религия и теология, за което ще гласувам с положителен вот.

01.03.2022 г.

Доц. д-р К.Нушев.....